

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1985
Toplantı Tarihi/Sayısı : 26.12.2023/36
Karar Numarası : 2023/1115
Başvuran : M. V.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Dumlu 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : Dumlu Mah. Dumlu Cezaevi Kampüsü Yakutiye/ERZURUM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Ceza İnfaz Kurumunun genel idaresine ilişkin şikayetler hakkındadır.

II.İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran özetle;

a. Cezaevinde sistematik olarak maddi ve manevi olarak geri dönüşü olmayacak zararlara yol açacak uygulamalara maruz kaldığını,

b. Kuruma geldiği tarihten itibaren 7 ya da 8 defa koğuşunun değiştirildiğini, aynı suç grubundan birçok kimsenin 1 veya 2 defa koğuşunun değiştirdiğini, değiştirilen koğuşlarda temizlik yapmak mecburiyetinde kaldığını,

c. 21/1/2022 tarihinde geçirildiği koğuşta sıcak suyun on dakika aktıktan sonra geldiğini, kaloriferin kendini ısıtacak şekilde yandığını, tamir edilmeye çalışıldığını fakat edilemediğini, odadaki kalorifer ve klozet tamamen bozulduğunda ancak odasının değiştirildiğini,

ç. 8/11/2022 tarihinde terör suçundan tutulan mahpuslara yönelik alınan önlemler dolayısıyla apar topar koğuşunun değiştirildiğini,

d. Eski asker olması sebebi ile terör suçundan mahkûm olan mahpuslarla aynı koğuşta kalmaktan rahatsızlık duyduğunu fakat bu şikâyetini belirtmesine rağmen koğuşunun değiştirilmediğini, koğuşu değiştirilmediği için görüşe gelen ailesinin farklı suç tipinden yargılanan mahpusların aileleri ile karşı karşıya geldiğini ve bu durumun mağduriyete sebep olduğunu,

e. Hastanede olduğu tedavi sonrası doktor tarafından reçetesine gözlük de yazıldığını fakat gözlüğünün teslim edilmediğini,

f. Revirde kan değerlerini ölçtürmek için kan verdiğini fakat sonuçlarının tarafına verilmediğini, iddia etmektedir.

3. Muhatap Dumlu 1 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü 3/2/2023 tarihli ve ... sayılı görüşte özetle;

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

a. Başvuranın kendi suç grubundan olan mahpusların bulunduğu katlardaki koşullarda barındırıldığı, koşul değişikliklerinin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Güvenlik ve İnfaz Daire Başkanlığı İç Güvenlik Bürosunun Mayıs 2022 tarihli "*Ceza İnfaz Kurumlarında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar*" adlı kitabın 117'nci sayfasında "Hükümlü Tutukluların Oda Değişiklik Talepleri" başlığı altında yer alan 5'inci maddesinde "*Hükümlü ve tutukluların talepleri olmasa bile kısa ve belirsiz dönemlerde odalarının değiştirilmesi gerektiğinin...*" belirtildiği, konu ile ilgili olarak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "Hükümlülerin Barındırılması ve Yatırılması" başlıklı 63'üncü maddesinde ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Yönetmeliğin "İdare ve Gözlem Kurulunun Görev ve Yetkileri başlıklı" 28'inci maddesinde yer alan hükümler gereği Kurumda barındırılmakta olan tüm mahpusların yukarıda anılan Kanun ve Yönetmelik hükümleri uyarınca oda ve koşul yerleştirilmelerinin İdare ve Gözlem Kurulunca değerlendirilerek yapıldığı, İdare ve Gözlem Kurulunca alınan kararlara karşı hükümlü ve tutukluların İnfaz Hakimliğine ve Ağır Ceza Mahkemesine itiraz haklarının olduğu hususunda hükümlü tutuklulara bilgilendirmeler yapıldığı,

b. Başvuranın dilekçesinde koşunun değiştirilmesi sebebiyle ailesinin mağduriyet yaşadığı iddiasının asılsız olduğu, Kurumda planlanan ziyaret programının suç gruplarına göre hazırlandığı, başvuranın yargılandığı suç grubuna mensup hükümlü ve tutukluların ziyaret günlerinin her hafta Salı günü olduğunu, oda koşul değişikliği yapıldığı zamanlarda ayrıca ziyaret günlerinin değiştirilmediği,

c. Başvuranın dilekçesinde belirttiği kendisi ile aynı suç türünden olanların bir iki defa koşullarının değiştirildiği iddiasının asılsız olduğu, İdare ve Gözlem Kurulunca Kurumda bulunan mahpusların koşullarının asayiş, güvenlik ve idari nedenlerden dolayı ara ara değiştirildiği,

ç. Kurumun yeni hizmete açılmış bir Kurum olmadığını 20/8/2021 tarihi itibariyle mahkum kabulüne başlaması sebebiyle Kurumda bulunan oda koşullarda daha önceden kimsenin barındırılmadığı, başvuranın 20/8/2021 tarihinde Kuruma gelen ilk mahpuslardan olduğu, Kurumda bulunan odaların temizliğinin müteahhit firma tarafından yapıldığı, ileride istenmeyen müessif olaylara meydan vermemek adına Kuruma mahpus kabulü yapılmadan önce de yine Kurum personeli tarafından tüm kurumda genel temizlik yapıldığı,

d. Koşullarda inşaat vb. atıkların bulunmasının olanaksız olduğu ayrıca 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "Sağlığın korunması kurallarına uyma" başlıklı 27'inci maddesinde "*Hükümlü, sağlığının korunması ve salgın hastalıkların önlenmesi için gerekli ve alınmış tedbirlere uymak, kişi sağlığı için tehlike doğuran durumları gecikmeksizin kurum yönetimine bildirmek, kendi ve içinde yaşadığı ortamın temizliğine uygun davranışlar göstermek zorundadır.*" hükümleri gereği mahpusun kendi yaşam alanının temizliğinden kendisinin sorumlu olduğu,

e. Başvuranın gözlük reçetesinin Erzurum ilinde bulunan eczanelere, eczanelerden kaşeli ve imzalı şekilde alınan yazılarda gözlük camlarında üretici firma tarafından malzeme temini sağlanamaması sebebi ile gözlük tesliminde gecikme yaşandığının taraflarına bildirildiği, gözlük firmalarının malzeme temininin sağlanmasından sonra söz konusu gözlüğün 28/12/2022 tarihinde başvurana teslim edildiği,

g. Başvuranın kan tahlili sonucunu talep ettiği tarihlerde Kurum doktorunun görev yerinin değiştiği, kan tahlili sonucunun sadece doktorun kendi sisteminden çıkarılabildiği ve yeni gelen doktorun sisteminde de sorun yaşandığı bu sebeple dilekçe tarihi itibariyle başvuranın talebinin karşılanamadığı,

h. Açıklamalar çerçevesinde iddiaların asılsız olduğunun tespit edildiği sonuç olarak başvuranın dilekçesinde belirttiği tüm iddialar gereği yapılan incelemelerde; başvuranın oda koşul değişiklikleri ve diğer hususlarda hiçbir Kurum personelinin kusur veya kabahatinin bulunmadığı, yapılan işlemlerin Kanun ve Yönetmelikler çerçevesinde yapıldığı,

belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuranın yazılı görüşünü almak üzere 16/2/2023 tarihli ve ... sayılı yazı gönderilmiş fakat başvuran tarafından herhangi bir yazılı görüş Kurumumuza sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17'nci maddesi şöyledir: *“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”*

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; *“Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek”* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in “Ön inceleme yapılması” başlıklı 48'inci maddesine göre; *“Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur.”*

8. Mezkur Yönetmelik'in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67'nci maddesine göre; *“Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”*

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin (i) bendinde özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *“Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.”* Aynı Kanun'un 6'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde *“Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir.”* hükmü yer almaktadır.

12. Avrupa Cezaevi Kuralları'nın “Yerleştirme ve Barındırma” başlıklı 18.1'inci maddesine göre: *“Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olduğunca özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metre küp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”* Adı geçen Kuralların 18.6'nci maddesine göre ise *“Yatakhane bölümleri ancak*

paylaşımına uygunsuz paylaşılmalı ve sadece birbiriyle geçinebilen mahpuslar aynı odaya yerleştirilmelidir.”

13. Ceza infaz kurumlarının güvenliğini ve disiplinini sağlayacak tedbirlerin alınması konusunda geniş takdir yetkileri bulunsun da alınacak tedbirler tutuklu ve hükümlülerin tutulma hâlinin gerektirdiğinin ötesinde manevi üzüntüye düşmelerine veya sağlıksız koşullarda bir yaşam sürmelerine yol açmamalıdır (Anayasa Mahkemesi (AYM) Abdulkadir Durmuş, B. No: 2018/35662, 3/11/2022, para. 49).

14. Ceza infaz kurumlarında oda yerleştirme işlemleri, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlülerin Sınıflandırılması ve Cezaların İnfazı" başlıklı beşinci bölümünde yer alan hükümler ile Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik hükümleri kapsamında hükümlünün kişisel özellikleri, bedensel, aklî ve sağlık durumları, ahlâkî eğilimleri, suça bakış açıları, hükümlülük süreleri, suç grupları ve türleri, risk durumları, yaş, cinsiyet, hüküm alıp almadığı, risk, kurum güvenliği gibi kriterler dikkate alınarak idare ve gözlem kurulu tarafından yapılmaktadır.

15. Başvuran aynı suçtan yargılanan diğer mahpusların 1 ya da 2 defa odasının değiştirildiğini kendisinin odasının 7-8 defa değiştirildiğini ve eski asker olması sebebi ile terör suçundan yargılanan mahpuslarla aynı blokta tutulmasının güvenli olmadığını iddia etmektedir. Kurumumuz tarafından muhatap Kurumdan başvuran ile aynı suç grubundan yargılanan mahpusların oda değişikliklerinin çizelgesi talep edilmiş ve muhatap Kurum tarafından bu çizelge Kurumumuza iletilmiştir. Söz konusu oda değişikliğini gösterir çizelgeler incelendiğinde başvuran ile aynı suç grubundan yargılanan mahpusların da oda değişikliklerinin idari nedenle veya geçici sebeplerle değiştirildiği, odası 7-8 defa değiştirilen mahpusların da bulunduğu görülmektedir. Ayrıca başvuran ile aynı suç grubundan yargılanan mahpusların da kendisi ile aynı blokta aynı ve farklı dönemde tutulduğu dolayısıyla başvuran ile aynı suç grubunda bulunan mahpusların terör suçundan yargılanan mahpuslarla da ortak blokta tutulduğu yazılı görüşün ekinde yer alan belgelerden anlaşılmaktadır. Bu çerçevede başvuranın oda değişikliği hususunda yapılan işlemlerin başvurana özgü muamele olmadığı oda değişikliği kararlarının İdare ve Gözlem Kurulu tarafından asayiş, güvenlik, idari nedenler gibi objektif ve makul kriterler göz önünde bulundurularak verildiği kanaatine ulaşılmıştır.

16. Öte yandan başvuranın iddiaları arasında kalmış olduğu odanın fiziksel koşullarına ilişkin şikâyetler de yer almaktadır. Başvuranın tutulduğu odada kaloriferin ve klozetin arızalı olduğu ve tamamen bozulduğunda ancak odasının değiştirildiği ve başvuranın odadaki inşaat atıklarının temizliğinin kendisi tarafından yapıldığı iddiası ele alındığında ise; muhatap Kurumun yazılı görüşünde klozetteki arızanın 21/3/2022 tarihinde giderildiğinin faaliyet raporunda yer aldığı, 21/3/2022 tarihinde kaloriferin arızasını gidermek üzere gerekli işlemlerin yapıldığı ancak ilgili şirket tarafından giderilemediği görülmektedir. Bu sebeple 22/3/2022 tarihinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından idari nedenlerle ve tadilat sebebi ile odasının değiştirildiği, başvuran ile aynı blokta bulunan diğer katlarda da kalorifer tadilatı söz konusu olduğundan odalarda mahpus tutulmamasına ilişkin tutanak tutulduğu görülmektedir. Dolayısıyla muhatap Kurum tarafından başvuranın odanın fiziksel koşullarına ilişkin şikâyetlerinin dikkate alındığı klozetin onarımının yapıldığı kaloriferin onarımının ise ilgili şirket tarafından yapılamaması sebebi ile odasının değiştirildiği bu durumdan başvuran ile birlikte aynı blokta bulunan diğer odalarda da kalorifer arızası sebebi ile başka mahpusların da tutulmamasına ilişkin tutanak tutulduğu anlaşılmıştır. Ayrıca başvuranın odalarda bulunan inşaat atığının kendisi tarafından temizlendiği iddiası incelendiğinde ise muhatap Kurum tarafından odaların temizliğinin öncelikle müteahhit firma tarafından yapıldığı ayrıca mahpuslar yerleşmeden önce Kurum personelinin temizlik yaptığı belirtilmiştir. Bu çerçevede 5275 sayılı Kanun'un "Sağlığın korunması kurallarına uyma" başlıklı 27'inci maddesinde yer alan "*Hükümlü, sağlığının korunması ve salgın hastalıkların önlenmesi için gerekli ve alınmış tedbirlere uymak, kişi sağlığı için tehlike doğuran durumları gecikmeksizin kurum yönetimine bildirmek, kendi ve içinde yaşadığı ortamın temizliğine uygun davranışlar göstermek zorundadır.*" hüküm ile hükümlülerin kendi yaşam alanının temizliğinden sorumlu olduğu

düzenlenmiştir. Tüm açıklamalarla birlikte başvuranın tutulduğu odaların fiziksel koşullarına ilişkin şikayetinın açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

17. Başvuran, oda değişikliği sebebi ile ailesinin görüş günlerinde diğer suç gruplarından yargılanan mahpusların ailesi ile karşılaştığını bunun mağduriyete sebep olduğunu ileri sürmektedir. Ancak muhatap Kurumun yazılı görüşünde Kurumda planlanan ziyaret programının suç gruplarına göre hazırlandığını, başvuranın yargılandığı suç grubuna mensup hükümlü ve tutukluların ziyaret günlerinin her hafta Salı günü olduğunu, oda koşu değişikliği yapıldığı zamanlarda ayrıca ziyaret günlerinin değiştirilmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvuranın oda değişikliğinin görüş günlerini değiştirmediği anlaşıldığından başvuranın iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine ulaşılmaktadır.

18. Başvuran ayrıca hastaneye sevk edildiğini ve doktor tarafından reçetesine gözlük yazıldığını fakat gözlüğün tarafına teslim edilmediğini ileri sürmüştür. Muhatap Kurum tarafından Kurumumuza gönderilen yazılı görüşün ekinde başvuranın gözlük reçetesinin iki farklı eczaneye götürüldüğü ancak iki farklı eczaneden alınan belgede de 1/8/2022-30/11/2022 tarihleri arasında ham madde eksikliği nedeni ile bazı muhtelif numaralı gözlük camlarının üretici firma tarafından ürün çıkışının yapılamadığı belirtilmiştir. Ayrıca teslim tutanağında başvurana 28/12/2022 tarihinde reçetede yazılan gözlüğün teslim edildiği anlaşılmaktadır.

19. Başvuran son olarak dilekçesinde revirde kan değerlerini ölçtürmek için kan verdiğini fakat sonuçlarının tarafına verilmediğinden yakınmaktadır. Muhatap Kurum yazılı görüşünde kan tahlili sonucunun sadece doktorun kendi sisteminden çıkarılabildiğini, başvuranın kan tahlili sonucunu talep ettiği tarihlerde Kurum doktorunun görev yerinin değişmesi sebebiyle talebinin karşılanamadığını ve yeni gelen doktorun sisteminde de sorun yaşandığını dolayısıyla kan tahlili sonucunun çıkarılamadığını belirtmiştir. Ayrıca yaşanan sistemden kaynaklanan sıkıntının tutanak altına alındığı yazılı görüşün ekinde yer alan evraktan da anlaşılmaktadır. Bu sebeple muhatap Kurumun başvuranın şikâyetini çözmek adına eylem ve işlemlerde bulunduğu ancak doktor değişikliği ve beraberinde sistemde yaşanan sıkıntı sebebi ile tahlil sonucunun çıkarılamadığı anlaşılmaktadır.

20. Sonuç olarak; yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesine göre; *"Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."* Açıklanan gerekçeler doğrultusunda başvuruda yer alan şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle "kabul edilmez" olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

26/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Bařkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĐLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye